

TONG YULDUZI

O'zbekiston bolalari va o'smirlarining gazetasi

Gazeta 1929 yil 1 avgustdan chiqa boshlagan

№ 6 (66339)
2002 yil 8 fevral, juma

Sotuvda erkin narxda

Assalom NAVOIY!

ORZU QASR

Qad ko'targan bir qasr,
Xonalari yorug', keng.
Atrofiga mushk-anbar
Sochar boqqa yo'qdir teng.

Kunduz quyosh, tunda oy
Xuddi unga ko'z-quloq.
Ta'riflasam hoynahoy
So'zlarim qaynar buloq.

La'lu-gavhar devori,
Shu'lalanar mehrdan.
Kim ekan-a me'mori,
Jilolangan sehrdan?

Daraxti tez ko'karar,
Guli yashnar yil bo'yi.
Yer yuziga nur tarar,
Hayot zavqini tuyib.

Bu qasr kimnikidir,
Kimning haykali turgan?
Yuraklar bilmay kidir
Buncha shod suhbat qurgan?

Umida ABDUAZIMOVA

Topaqoling siz uni,
Xayollar ketmay uchib.
Haykali emas, chunki
Chin o'zi kelgan ko'chib...

Ko'chib kelgan kim, ayting,
Ayting, bobongiz nomin.
Nomini aytar payti
Saqlang-a, ehtiromin!

Odamlar o'tar chopib,
O'ttiz, qirq, yetmish yil...
Bu qasrning sohibin
Asrlarda kechmishi!

Bunday qasr ko'p bizda,
Ifor tarar bog'lar ham.
Asrlardan asrga
Avlodlarni bog'lar kam!

Mayoq bo'lib, tug' bo'lib
Havas uyg'otib yashnar
Shu qasrga cho'g' bo'lib
Ko'zlarim mangu tashna..

Mushoira

YETTI GO'ZAL

Sinf rahbarimiz ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi bo'lganligi bois ham adabiyot va she'riyatga mehrimiz baland. Adib va shoirlar bilan tez-tez uchrashuvlar o'tkazib turamiz. Mushoiralar davomida baytbaraklar o'ynaymiz. Ha, aytgancha baytbarakning nima ekanini bilasizmi? Unda har kim she'rni yoddan aytadi. She'r tugagan oxirgi harf bilan keyingi she'r boshlanishi kerak. Shunday qilib harfga monand ravishda she'rlar bazmi davom etaveradi. Kimda-kim davom ettira olmasa, yutqazgan hisoblanadi.

Shu sababdanmi,

har bir kechaga
puxta hozirlik
ko'ramiz.

Kechagina
Navoiyxonlikni
juda chiroyli
o'tkazdik. Banoras
to'nu kiyimlarni
hatto sahna
bezagini ham o'sha
davrga monand
tayyorladik. Sinf

rahbarimiz Mahmuda opa Hikmatova tadbirimizga boshqa maktablardan ham mehmonlarni taklif qildilar. Unda Guli obrazini Damira, Navoiy obrazini Nurilla yaratdi. Yana uzun sochli, bir-biridan go'zal qizlarning chiqishini aytmaymizmi? Naqd yetti go'zal deysiz. Do'stlar, keyingi mushoiramizga sizlarni ham taklif qilamiz. Baytbarakda biz bilan bellashing.

Gulnoza MAXSUDOVA,
Toshkent tumanidagi 25- maktabning 8- sinf o'quvchisi.

«Sog'lom avlod uchun» xalqaro xayriya jamg'armasi jismonan baquvvat, ma'nan yetuk, ruhan tetik farzandlarni tarbiyalashga, onalar, qizlar salomatligini mustahkamlashga katta e'tibor berib kelayapti.

Oilaning tibbiy madaniyat darajasini oshirishga hamda kam ta'minlangan oilalar, nogironlar, ota-onasiz bolalarga, ijtimoiy yordamga muhtoj bo'lganlarga alohida e'tiborni kuchaytirdi. Ezgu maqsad yo'lidagi insonparvarlik aksiyalarini boshladi.

Jizzax, Surxondaryo, Samarqand, Qashqadaryo viloyati hamda Toshkent shahridagi ayrim bolalar shifoxonalariga tibbiy asbob-uskunalar, dori-darmonlar, kir yuvish vositalari, bolalar kiyimlari kabi muruvvat yordami ajratildi.

«Sog'lom avlod uchun» xalqaro xayriya jamg'armasining zahirasi 44 dona kompyuter va ikki dona printer Qoraqalpog'iston Respublikasi va qator «Mehribonlik» uylariga

kompyuter sinflari tashkil qilish uchun insonparvarlik yordami sifatida berildi.

Jumladan, Qoraqalpog'iston Respublikasi, Xo'jayli shahridagi 1- sonli «Mehribonlik» uyiga to'rt dona, Jizzax shahridagi 29-sonli «Mehribonlik» uyiga to'rt

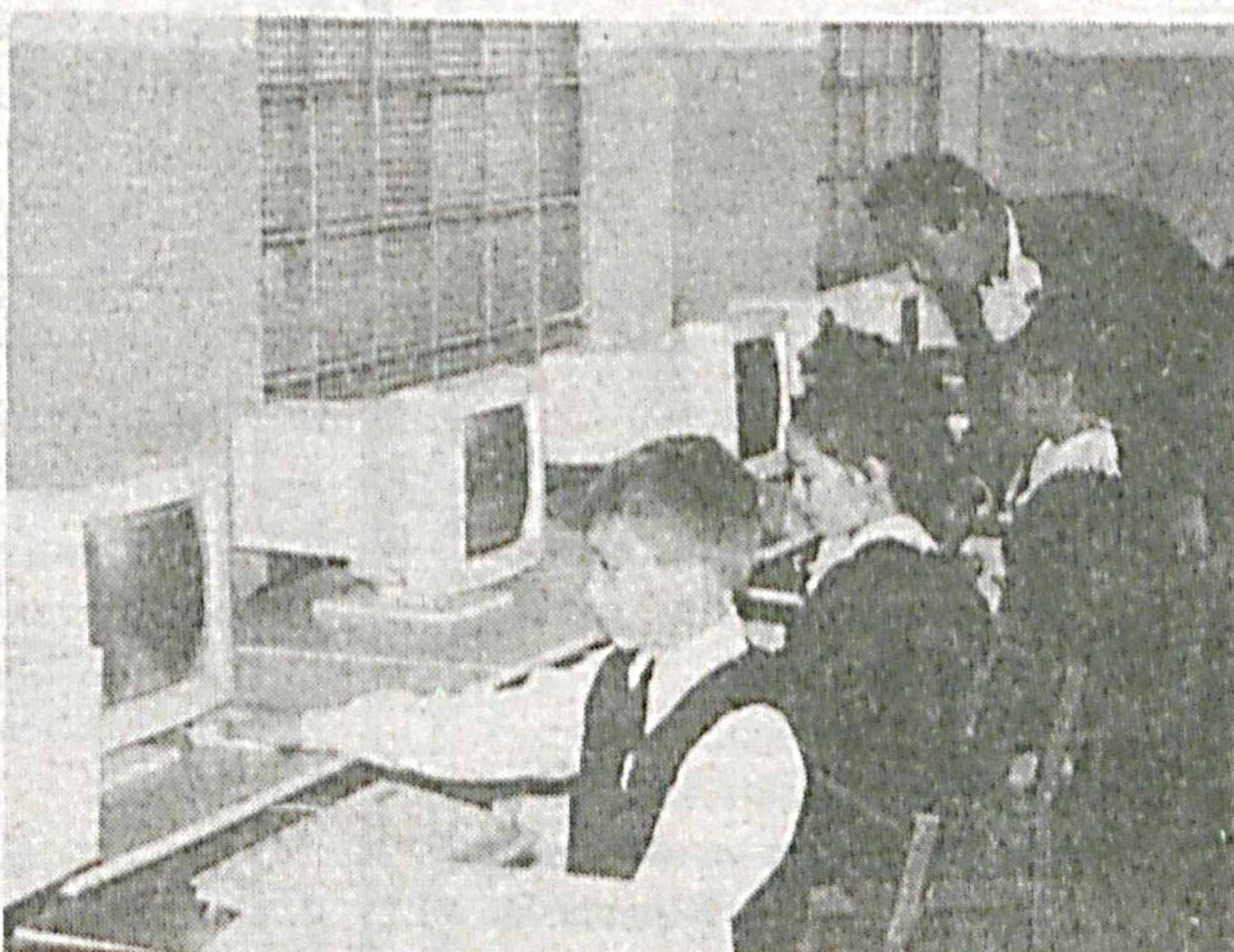
YIL BOSHI - YO'L BOSHI

dona, Qashqadaryo viloyati, Kitob tumanidagi 5- sonli «Mehribonlik» uyiga to'rt dona kompyuter hamda viloyat xotini-qizlar markaziga kompyuter va ikki dona printer topshirildi. Bu kabi ro'yxatni ko'plab keltirishimiz mumkin.

- «Sog'lom avlod uchun» xalqaro xayriya jamg'armasining Respublika boshqaruvi tomonidan bizning Farg'ona viloyatiga ham insonparvarlik yordami berildi, deydi «Sog'lom

avlod uchun» xalqaro xayriya jamg'armasining Farg'ona viloyat mintaqaviy filiali direktori Amrullo aka Xudoyberganov. - Farg'ona shahrida 2- sonli o'rmon sihatgohi bor. Unda sil kasali bilan og'rigan bolalar davolanadilar. Ular uchun to'rt

dona kompyuter ajratildi. Shu bilan birga Qo'qon shahridagi 12-sonli maxsus ixtisoslashtirilgan maktab- internati uchun sakkiz dona kompyuter berildi.

suhbatimizga qo'shildi «Sog'lom avlod uchun» xalqaro xayriya jamg'armasi Surxondaryo viloyat filiali direktori Toshmurod aka Qobilov. - Bundan tashqari viloyatda

ko'plab bolalar maxsus tibbiy ko'rikdan o'tkazildi.

Bu tadbirlarning barchasi Xalq ta'limi, bolalar jamg'armasi bilan hamkorlikda bajarildi.

Shu kunning o'zida «Sog'lom avlod uchun» jamg'armasi bilan uzoq yillar davomida

hamkorlik qilib kelayotgan AQSHning «Kounterpart Interneyshnl» xalqaro xayriya tashkiloti tomonidan tuzilgan shartnomaga asosan Jamg'arma nomiga 129500 AQSH dollariga teng insonparvarlik yordami topshirildi.

Mazkur insonparvarlik yordami bolalar kiyim-kechaklari, bolalar poyafzallaridan iboratdir.

Bu insonparvarlik yordami viloyatlarning eng chekka hududlarida joylashgan aholi o'rtasida taqsimlanadi.

Ushbu yilning dastlabki kunlaridanoq jamg'arma yaxshi ishlarni boshlab yubordi. Zero, yil boshi- yo'l boshidir. Bu yo'lda hali qilinajak ezgu ishlar talaygina. Bu borada «Sog'lom avlod uchun» xalqaro xayriya jamg'armasi sira charchamaydi, zerikmaydi. Biz bunga ishonamiz.

Feruza
SOYIBJON qizi.

FOZIL INSON BO'LAMAN

Men ko'proq kitob o'qish bilan birga insholar yozish bilan ham mashg'ul bo'laman. Chunki inshoda she'riyat kabi his-tuyg'ularni erkin ifoda etishga ulkan imkoniyatlar bisyor. Shuning uchunmi, o'tgan yili tumanlararo bo'lib o'tgan insholar tanlovida birinchilikni qo'lga kiritdim. Yozgan she'riy mashqlarim esa «Umid yulduzi» tuman gazetasida bir necha marotaba e'lon qilingan. Mening ijodiy izlanishimga ustozlarim Feruza opa Farmonova, Nodira opa Hakimova, Nazira opa Rustamovalar yaqindan ko'maklashadilar.

Men dunyoda eng baxtli,
Eng shod, quvnoq bolaman.
Orzuim - Vatanimga,
Kerak inson bo'laman.

Ona Vatan tuyg'usin,
Har qadamda sezaman.
Uni yodlab, bog'larda,
She'rlar to'qib, kezaman.

Ota-onam boshimni,
-Dono bo'l, -deb silashar.
Kelajakda yurtimga,
Sodiqlikni tilashar.

Ulg'aysam, shu chamanga,
Sodiq xizmat qilaman.
Yurtimni yashnatuvchi,
Fozil inson bo'laman.

Muxlisa HAYDAROVA,
Qashqadaryo viloyati, Koson
tumanidagi Sadriddin Ayniy nomli
maktabning 6 - sinf o'quvchisi.

MAKTABIMIZ FAXRIMIZ

Biz Chag'ali qishlog'ida yashaymiz. Qishlog'imiz Sirdaryo bo'yida joylashgan.

36-maktabimiz atrofdagi maktablardan oldingi o'rinda turadi. Tuman, viloyat miqyosida o'tkaziladigan barcha tadbirlarda faol ishtirok etamiz.

Biz «Tong yulduzi» gazetasini sevib o'qiymiz. Uning har bir sonini intizorlik bilan kutamiz. O'tkaziladigan tadbirlarimizda gazetaning o'z o'rni bo'ladi.

Yaqinda maktabimizda «Alpomish» dostoniga bag'ishlangan katta tadbir o'tkazildi. Tuman miqyosida o'tkazilgan ushbu tadbirda bizning maktabimiz birinchi o'rinni egalladi.

Bu kabi bayramlarda doimo faolligimiz uchun barcha ustozlarga rahmatlar aytamiz. Chunki ular biz uchun barcha sharoitlarni yaratib berganlar.

Biz o'quvchilar ana shunday maskanda ta'lim- tarbiya olayotganimizdan xursandmiz.

Mukammalxon HASANOVA,
Viloyatxon MAMADIYEVA,
Charosxon BEGMATOVA,

Farg'ona viloyati, Dang'ara tumanidagi
36- maktabning 9- sinf o'quvchilari.

XATLAR TEGIRMONI

YANGI QO'SHNI

Qishlog'imizda har kuni qiziqarli voqealar sodir bo'lib turadi. Men sizlarga ana shunday voqeaning birini so'zlab bermoqchiman. O'tgan yili Mo'ynoq tumanidagi «Qoradaryo» qishlog'idan bizning «Eski shahar» qishlog'imizga yangi qo'shni ko'chib keldi. Bundan biz rosa quvondik. Chunki o'rtoqlar ko'paysa, o'yinlar ham avjiga chiqadida. Yangi qo'shning qizi Tursunoy juda yaxshi qiz ekan. Ularning uylarida bir qancha sigirlar, qo'ylar va tovuqlar bor edi. Bir kuni oyim sut olish uchun ularnikiga idish qo'yib chiqdi. Kechga borib Tursunoy boshqa qo'shnikiga kirib, oyisi tayinlagan gapni aytib qoldi. Men ham o'sha yerda dugonam bilan dars tayyorlayotgan edim.

-Oyim quyosh botmasidan sutni olishsin dedilar, dedi Tursunoy.

Yohudjon aya esa hech gapdan xabari yo'qligi uchun hayron bo'lib turdi. Shunda men:

-Sizlarnikiga biz idish bergan edik. Hozir sutni olaman,-dedim.

Ha, Tursunoyning adashganida jon bor edi. Yohudjon aya bilan mening oyim juda bir-birlariga o'xshashib ketishadi. Hatto ba'zi birovlar ularni opa-singil deb o'ylashardi. O'sha voqeani eslab haligacha kulishib yuramiz.

Bibimaryam XO'JANOVA,
Qoraqalpog'iston Respublikasi,
Xo'jayli tumanidagi
57- maktabning 8- sinf o'quvchisi.

Markaziy Ofitserlar uyi qoshida faoliyat ko'rsatayotgan bichish-tikish o'quv markazida mana necha yillardan buyon minglab qizlar saboq oladilar. Malakali ustozlar yosh tikuvchilarga

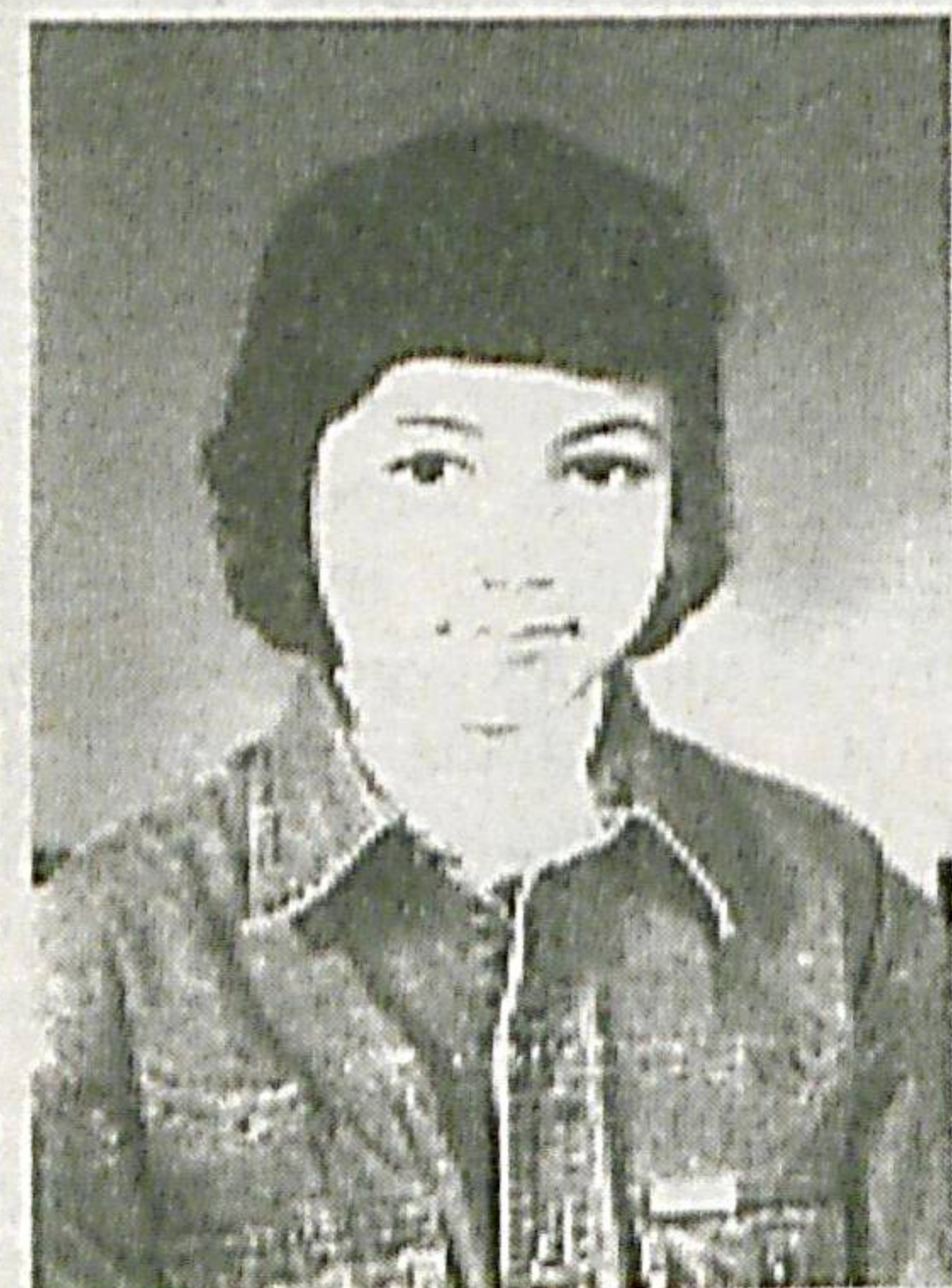
javob beradi. Mayda -chuydasigacha tushuntiradi. Biroq qattiqqo'lligi ham bor. Axir arqonni bo'sh qo'ysa, o'quvchilar ham taltayib

HUNARI BORNING OLTIN BILAGI BOR

ignani to'g'ri ushlashdan tortib, qishki kiyim-boshlar tikishgacha o'rgatishadi. Shoira opa Aytimbetova ana shunday fidoyi ustozlardan biri. Uning qalbi daryo desak adashmaymiz. Har bir savolga erinmasdan

ketishi mumkin-da. Ular yordamida yangi- yangi udumga monand chevarlar yetishib chiqmoqda. Sa'br-toqat ila qo'lga igna ushlagan qizlar esa kelajakda hech qoqilmaydilar.

Tursunoy XOLMIRZAYEVA,
bichish-tikish markazi o'quvchisi.

QISH
Yangi yilni kutamiz,
Archalar atrofida.
Qo'shiq aytib quvnamiz,
Qorbobo bilan birga.

Bolalar quvnoq, shodon,
Dildan qutlar Qorbobo.
Sovg'a-salom ulashar,
Yoqalari zar bobo.

O'g'iljon ABDUVALIYEVA,
Toshkentdagi 195-maktabning
5-sinf o'quvchisi.

OYIJONINGIZ SIZDAN XURSANDMI?

Maktabdan uyga qaytdim. Uyga kirdimu o'zimni yomon his qildim. Uyda hech kim yo'q. Hovlimiz huvillab turibdi. Oshxonaga kirib, choy qo'ydim. Choyni damlashga damladimu ichgim kelmadi.

Ozgina fursatdan so'ng darvozadan oyijonimning ovozlari eshitildi.

- Qurbonoy, qizalog'im, darvozani och,- dedilar.

Oyijonim bozordan kelayotgan ekanlar, shuning uchun ikki qo'llari band edi. Salom berdim va qo'llaridan bozor xaltalarini oldim.

Boyagi xomush kayfiyatimdan zarracha ham qolmagandi. Nazarimda hovlimizdagi daraxtlar ham oyijonimga egilib salom berayotgandek tuyuldi.

Oyijonimga issiqqina choy berdim. O'zim esa biron yegulik olib kelish maqsadida oshxonaga kirib ketdim.

Oyijonim oldilariga kirganimda ular uxlab qolgan ekanlar. Hatto piyoladagi choyni ham oxirigacha ichmabdilar.

Shunda ularni uyg'otib yubormay deb, sekingina eshikni yopib, chiqib ketdim.

Bu orada singillarim ham maktabdan qaytishdi. Men ularga choy, taom berdim-da, har biriga biron bir yumush topshirdim. O'zim esa kechki ovqatga tayyorgarlik ko'rdim.

Oyijonim uyg'onganlarida ovqatimiz ham tayyor bo'lgandi. Singillarim esa hovli va uylarni saranjom- sarishta qilishgandi. Buni ko'rib oyijonim juda sevindilar. Mehr to'la ko'zlari, shirin so'zlari bilan bizni erkalatdilar.

Biz esa oyijonimizni xursand qilganimizdan quvondik.

Aziz tengdoshlar, sizlar ham oyijoningizni xursand qilayapsizmi? Keling, shu xususda fikrlashaylik.

Qurbonoy SHOYIMOVA,
Buxoro viloyati, G'ijduvon tumanidagi
4- maktabning 6- «V» sinf o'quvchisi.

Ilgarigi zamonda G'iyosiddin kichkina degan kishining Alisher ismi o'g'li bo'lgan ekan. U yoshligidan uddaburro, ziyrak bo'lib o'sibdi. To'qqiz yoshga to'lganda esa she'rlar yoza boshlabdi. Odamlar u yozgan she'rlarni quloq berib tinglaydigan bo'lishibdi. Lekin bola o'ziga hali taxallus tanlamagan ekan.

Alisher bir kuni yangi she'rini yozibdi-da, uni boqqa chiqib baland ovozi bilan o'qiy boshlabdi. Shu payt bog'dagi terakka chirmashgan qirg'og'aynining shoxida o'tirgan bulbul Alisherning yoqimli ovozini eshitib qolibdi. Yosh shoirning goh qo'ng'iroqday jarangdor, goh tong

ALISHER BILAN BULBUL

shamoliday mayin

ovozi bulbulni o'ziga maftun etibdi.

Qushcha darhol uning yelkasiga qo'nib: - Ey, xushovoz shoir, sen o'qigan she'rlar bulbullarning erta tongdagi navosidan ham yoqimli ekan. Nomingni bilsam bo'ladimi? deb so'rabdi.

-Alisher! - javob beribdi bola.

- Bildim, bildim, yangi chiqqan shoir ekansan-da. Endi o'zingga chiroyli bir taxallus tanlab, she'rlaringning oxiriga o'shani qo'shib ketgin.

Alisherga bulbulning boyagi «navo» degan so'zi yoqib qolibdi. Shundan keyin yozgan g'azallarining tagiga «Navoiy» deb yozib qo'yadigan bo'libdi.

NAVOIY

GAP NAVOSIDA

Alisher Navoiy bilan Binoiy bir kuni ko'chada ketishayotgan ekan, yo'ldagi bog'dan g'azal eshitilib qolibdi. G'azal Binoiyniki ekan. U g'azal o'ziga qarashli ekanligini bildirmoqchi bo'lib, Alisher Navoiyga:

-Boqqa kiraylik, juda yaxshi g'azal o'qishyapti, debdi.

Alisher Navoiy: «Boqqa kirib, g'azal tinglasak tinglabmiz-da», deb rozi bo'libdi. Ikkovlashib boqqa kirishibdi. G'azalxon g'azalini o'qib bo'lgach, Binoiy maqtanib:

-Hoy, inim, - she'rni binoyidek bitibsan, o'qishing ham binoyidek, rahmat, ofarinlar bo'lsin senga!-debdi.

Bu so'zni eshitgan Alisher Navoiy:

-Ammo, lekin bu do'stimiz she'rning navosini joyiga qo'yolmabdi, ozgina fahmu farosatni ishga solib, peshona teri to'kkanlarida g'azalning navosi joyiga kelarmidi...-debdi.

Bu lutfdan Binoiy xijolat chekib, yerga qarab qolibdi.

Hazrat Mir Alisher Navoiy haqidagi o'zbek xalq rivoyatlari

BOSH VA QILICH

Alisher Navoiy bilan Husayn Boyqaro yoshligidan juda qalin do'st bo'lganlar, maktabda ham birga o'qiganlar. Ularning domlasi g'oyat o'tkir zehnli kishi ekan.

U kishi bir kuni shogirdlarining zehni, nimaga qiziqishlarini bilmoqchi bo'libdi. Har ikkalasiga bosh va qilich rasmini chizib beribdi-da, sharh yozib kelishni topshiribdi.

Alisher bosh va aqlni, donolikni ta'riflab g'azal bitib kelibdi. Husayn bo'lsa hamdu sanolar aytib, jangu jadal haqida madhiya yozibdi.

Domla sharhlarni o'qibdi-da, osmonga qarab charaqlagan quyoshni Alisherga, qora bulutni esa Husayn Mirzoga ko'rsatib, Alisherga: «Ofarin!», debdi.

Husayn Mirzoga esa indamabdi. Bundan ajablangan Husayn Mirzo domla meni taqdirlashni unutdi chog'i deb o'ylab, ustozidan o'z «mukofotini» so'rabdi. Domla shahzodaga qarab: «Sizga

«vodarig'» mukofoti yozilgan ekan», debdi.

Alisher o'z

mukofotining mazmuniga tushunib, boshi ko'kka yetibdi. Husayn Mirzo bo'lsa «mukofot» sirini tushuna olmabdi.

Bosh va qilich rasmda: Bosh aql ramzi bo'lib, insonlarga xizmat qiladi. Qilich esa aqlga qarshi turib, boshga «vodarig'» kulfatini soladi, deyilgan ekan.

TO'G'RI JAVOB

Kunlarning birida Alisher Navoiy huzuriga bir savdogar kelib, undan o'z o'g'liga «shoirlik hunarini» o'rgatishini so'rabdi.

-O'g'lingiz qanday hunarga qiziqadi, - deb so'rabdi undan Alisher Navoiy.

-O'g'lim, men kabi savdogar bo'lishni astoydil istaydi, lekin men uning shoir bo'lishini xohlayman.

-Asli savdogarlik hunar emas-u ammo o'g'lingiz shuni xohlar ekan, mayli, o'rgansin. Shoirlik esa inson fazilatidir, - debdi Alisher Navoiy.

1. Alisher Navoiyning she'riyatdagi ilk ustoz kim?

- A. Sadiy Hasan Ardasher;
V. Tog'asi Mir Sayid

Qobuliy;

- S. Abdurahmon Jomiy;
D. Nizomiy Ganjaviy;

2. Alisher otasi vafot etganda necha yoshda edi?

- A. 11 yosh;
V. 10 yosh;
S. 12 yosh;
D. 18 yosh;

3. Qaysi shoir

Alisherning:

«Orazin yopqoch ko'zimdin sochilur har lahza yosh,

Bo'ylakim paydo bo'lur yulduz pinhon bo'lg'och quyosh»

matla'si uchun o'zining 12 ming bayt she'rini almashtirmoqqa rozi edi?

- A. Mavlono Lutfiy;
V. Abdurahmon Jomiy;
S. Muhammad Pahlavon;
D. Sayfi Saroiy;

4. 1445 yilda Hirot taxtiga o'tirgan, G'iyosiddin

TEST

kichkinaning

o'limidan so'ng

Alisher va uning

do'sti Husaynni o'z

tarbiyasiga olgan kim?

- A. Pahlavon Muhammad;
V. Abulqosim Bobur;

- S. Abdulatif Mirzo;
D. Mavlono Lutfiy;

5. 1469 yilda Alisher Navoiy ramazon hayiti munosabati bilan do'sti Sulton Husaynga qaysi asarini taqdim etadi?

- A. «Hiloliya»
V. «Badoyi ul - bidoya»
S. «Xamsa»
D. «Vaqfiya»

6. Alisher Navoiyning fors tilidagi she'rlari jamlangan majmuaning nomi nima?

- A. «Hazoyin ul-maoniyy»
V. «G'aroyib us-sig'ar»
S. «Favoyid ul-kibar»
D. «Devoni Foniyy»

7. A.Navoiy «Xamsa» asarini nimalarga o'xshatadi va taqqoslaydi?

- A. Besh vaqt namozga;
V. Islom dinidagi besh

ruknga;

S. Besh dostonga;

D. Tog' cho'qqisiga ko'tarilish mobaynidagi besh oromgohga;

8. Navoiy o'zining buyuk «Xamsa» asarini qachon yoza boshlagan?

- A. 1483 yildan;
V. 1484 yildan;
S. 1488 yildan;
D. Yili aniq emas.

9. Navoiyning so'nggi asari nomini aytin:

- A. «Lison ut-tayr»
V. «Mahbub ul-qulub»
S. «G'aroyib us-sig'ar»
D. «Muhokamat ul-lug'atayin»

10. Navoiy «Muhokamat ul-lug'atayin» asarini qachon yaratgan?

- A. 1498 yilda;
V. 1483 yilda;
S. 1447 yilda;
D. 1499 yilda;

Feruza OBIDOVA,
Toshkent viloyati,
Yangiyo'l tumanidagi
2-o'rta maktabning
9-sinf o'quvchisi.

Mir Alisher Navoiy o'z g'azallarini zamonasining eng zo'r bilimdon hattotlariga ko'chirtirardi. Nima bo'ldi-yu o'z hattotining tobi qochib qoldi. Bundan xabardor bo'lgan, o'zini mashhur hattotlardan biri deb yurgan bir olifta kishi: «Rozi bo'lsalar, Alisher Navoiyning xizmatini jonim bilan bajarardim», debdi.

Shoir uning bu gapini eshitib, she'rlarini ko'chirtirishga beribdi. Bir payt katta mushoirada Alisher

NUQTANING QUORATI

Navoiyning qulog'iga: «Malikul shuaroning o'zlari nuqson- qusurga yo'l qo'yibdilarmi, boshqalardan nimani ham kutish mumkin», degan gap qulog'iga chalinibdi.

Gap nimadaligini darrov fahmlagan shoir boyagina ko'chirtirgan g'azallarini olib o'qibdi, qarasa, o'zi aytgan gap emas emish. Maqtanchoq hattot tushmagur «ko'z» so'zidagi bir nuqtani tushirib qoldirganidan, bu so'z «ko'r» bo'lib qolgan va she'r ma'nosi o'zgarib, aksincha chiqqan ekan.

Alisher Navoiy ahli fozillarga qarab:

-Ko'zimni ko'r qilganlar ko'r bo'lsin!-debdi-da, hattotga javob berib yuboribdi.

Dunyoda shunday insonlar bo'ladiki, qilgan ezgu mehnatlari evaziga insonlar xotirasida abadiy yashaydilar. Hayotliklaridayoq o'zlariga boqiy haykal yaratadilar. Taniqli shoir va adiblarimizni ana shunday insonlar toifasiga kiritish mumkin.

Yaqinda biz adabiyot darsida buyuk o'zbek adibi, yetuk olim va jamoat arbobi M u s o Toshmuhammad o'g'li Oybekning hayoti va ijodini o'rgandik.

Yozuvchi ijodidan men quyi sinflarda ham bahramand bo'lganman. Uning «Qutlug' qon», «Navoiy» nomli bir qator romanlarini zo'r qiziqish bilan o'qib chiqqandim. Ayniqsa, adibning buyuk bobokalonimiz, mutafakkir shoir Mir Alisher Navoiyga bag'ishlangan «Navoiy» romanini o'qiganimda, fikrlarim teranlashib, havasim ortganini his qilgandim. Oybek ijodiga bo'lgan ixlosim

Hamisha uyg'oq xotira

yanada ortgandi.

Asarda Alisher Navoiyning obrazi badiiy mahorat bilan ochib berilgan. Go'yo yozuvchi asarning har bir so'ziga o'zgacha ma'no yuklagandek. Aytish mumkinki, Oybek ushbu romani bilan

-Bu haykal yonida ikkita katta majnuntol bo'lib, ular bir-biriga buralib osmonga bo'y cho'zgan edi. O'sha majnuntollardan birini Oybek domlaga, ikkinchisini esa u k i s h i n i n g rafiqalari Zarifa Saidnosirovaga o'xshatishardi.

Zarifa opa vafotlaridan so'ng majnuntollar ham o'z-o'zidan qurib qoldi. Aytishlaricha, har bir insonning hayotida o'z daraxti bo'larkan. Inson umri tugagach, uning umri ham tugar ekan.

Majnuntol yonida bir tup na'matak ham bo'lib, uning ham umri uzoqqa cho'zilmadi. Ajabo, biz jonsiz deb hisoblaydigan daraxtlar bag'rida shunchalik siru sinoatlar bo'lsa-ya...

Ortiqxo'ja NOROV,
Nafis san'at litseyi
o'quvchisi.

UMR DARAXTI

b o b o m i z

Alisher Navoiyga so'zdan haykal qo'yib, o'z farzandlik burchini ijodkorona ado etgan.

Ulug' adibimiz Oybek ijodi javohirotlari bilan yanada yaqinroq tanishish maqsadida adabiyot fani o'qituvchimiz Hoshimjon aka Ahmedov rahbarligida adib uy- muzeyiga tashrif buyurdik va bir olam taassurotlar bilan qaytdik.

Uy-muzey oldida Oybekning yuzida tafakkurning doimiy alomati jilvalanib, taxayulga berilgan haykali turardi. Tanishtiruvchi ayol bizga bu haykal haqida gapirib berdi:

"NISHONA"

SAN'AT O'QBOCHASI

San'at go'zallik ramzi sifatida e'zozlanadi. Ushbu go'zallikdan yosh avlodlar ham bahramand bo'lishi uchun «O'zbektelefilm» studiyasi qoshida ochilgan «Nishona» yoshlar ijodiy uyushmasi o'zining ilk ijodiy namunalari namoyon qila boshladi. Yigirma nafar iste'dodli bolalardan tarkib topgan guruhga Y a s h n a r H u d o y b e r g a n o v rahbarlik qiladi. Rejissyor Qadamboy Qurbonov, muharrir D i l m u r o d A b d u r a h m o n o v, pardozi Halima Nurullayeva hamda Alisher Maxmudovlar b o l a l a r n i n g izlanishlariga, ularning hatto badiiy film ustida ham tinmay ishlashlariga bosh-qosh bo'lmoqdalar. Uyushma a'zolari «Xarxasha» telejurnalini muvaffaqiyatli tayyorlamoqdalar. Yosh ijodkorlardan N.Mirhamidova va D.O'rozovalar bolajonlar uchun multfilmlar tayyorlamoqdalar. Kuni kecha «Muqaddas makon» nomli komediya janriga asoslangan sahna asarini namoyish qilishdi. Tomoshabinlar tomonidan zo'r qiziqish bilan qarshi olingan uyushma tashkil topganiga ikki

oy bo'lmagan bo'lsa-da, yana yangi pyesa ustida ishlamoqda. Yanada qiziqarli tomoshalar ko'rsatish uchun esa tinmay mehnat qilish lozim. «Nishona»chilar esa har qanday mashaqqatni

yengishga shay. Chunki ulardagi g'ayrat o'zga tengdoshlarini ham jalb etgay. Kelajakda «Nishona» san'atga ixlosmand yoshlarni birlashtiruvchi dargohga aylanishiga shubha yo'q.

Zamira BESHIMOVA,
Toshkentdagi
173- maktabning
10- sinf o'quvchisi,
«Nishona» yoshlar ijodiy
uyushmasi a'zosi.
Suratda: «Nishona»
uyushmasi a'zolari turli
obrazlar yaratmoqdalar.

OILAMIZ QUVONCHI

«Bolali uy bozor, bolasiz uy mozor» deganlari rost ekan. Biz bultur kelinoyilik bo'lganimizda uyimizga quyosh tashrif buyurgandek bo'lgandi. Keyin Javohirjon tug'ilganida beg'ubor nurga burkandi uyimiz. Nilufar kelinoyim bola parvarishini juda yaxshi bilarkanlar. O'z vaqtida

ovqatlantirib, turli mashqlar bajartirganlari bois ham Javohirjon sog'-salomat ulg'aymoqda. (Ko'z tegmasin).

-Javohirjon, birinchi bahoring muborak bo'lsin. Yana yuzlab qovun pishig'ini ko'rgin. Ko'pgina ukalarga bosh bo'lgin!

Doniyor RASULOV,
Sirg'ali tumani.

-Har doim buvijonlarim kelganlarida uyimizda bayram bo'ladi. Bizlarni yangi yil bilan tabriklagani kelgan buvijonim kechasi yana Farg'onaga jo'nab ketdilar - deydi kayfiyati bir oz tushibroq Shahboz. -Buvijonlarimning birlari Qashqadaryoda, birlari esa Farg'onada yashashadi.

-Buvijoning ketgan bo'lsalar ota-onangni quchog'idasan. Qolaversa, ikki ukang bilan o'ynab zerikmayсан. Ko'chada ham o'rtoqlaring ko'p.

-Ularning hech qaysilari menga va ukalarimga buvimchalik bo'la olmaydilar. Chunki oyijonim ishdan kelib, oshxonada ovqat pishirish bilan band bo'ladilar. Adajonim esa shifokor bo'lib ishlaganliklari uchun goh kasalxonada navbatchi bo'lib qoladilar, goho jarrohlik kuni bo'lib qolsa, ishdan kech qaytadilar. Hozir esa Moskvaga xizmat safariga

ketganlar. Buvijonim uyimizga kelganlarida esa doim biz bilan birga bo'ladilar. Ular bizga har xil ertaklar, rivoyatlar, yoshliklarida a y t g a n qo'shiqlarini aytib beradilar. Barcha savollarimizga hech erinmasdan javob beradilar. Ular biznikiga butunlayga ko'chib kelsalar deymiz, ammo Farg'onada ham nabiralari t a l a y g i n a . Hovlilarida esa anchagina daraxtlar bor. Ularni tashlab ketishga ko'zlari qiymaydi. Ammo ikkala buvijonim ham bizlarnikiga tez-tez kelib turishadi.

Bizlarning gaplarimizni tinglab turgan Shahbozning ukasi Shohrux ham suhbatimizga

qo'shildi: - Mening buvijonim Farg'onaning Quva tumanida yashaydilar. Ularni juda

do'konining direktori vazifasida ishlab kelganlar. Ularning orden va medallari ham bor. Hozirgi

kunda esa nafaqadalar. Ko'p vaqtlarini nabiralari bilan o'tkazishga harakat qiladilar. «Mehr ko'zdir» deyдилar ular doim.

«Bu nima degani?», deb so'rasak, ular: «Bu degani, insonlar hech qachon bir-birlaridan uzoqlashmasligi kerak. Qarindosh-urug'lar, qo'ni-qo'shnilar doimo bir-birlari bilan ahil m u n o s a b a t d a bo'lishsa, dunyoda har doim tinchlik bo'ladi, hayotimiz esa qut barakali bo'ladi» deb javob beradilar.

-Buvijonim ketganlari uchun ko'p xafa bo'lish kerak emas -

MEHR KO'YADA

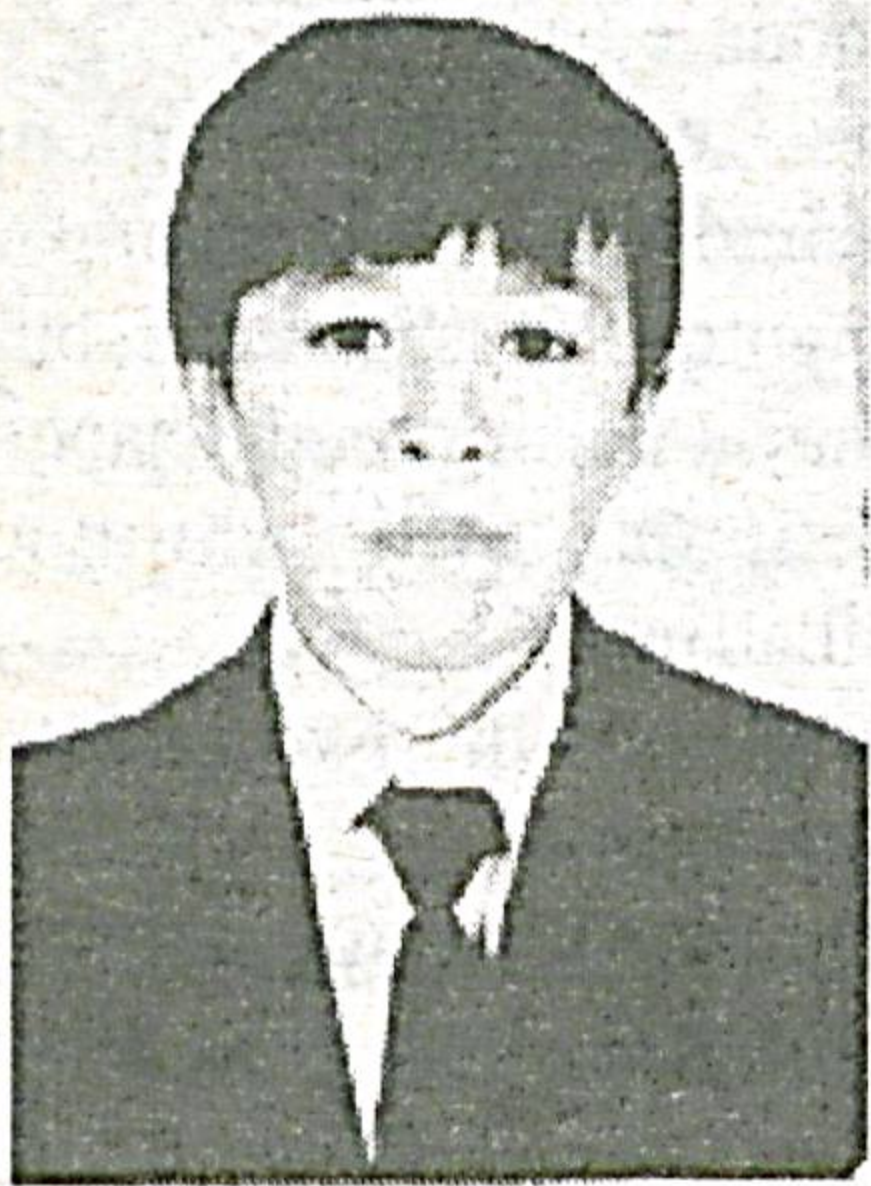

ko'pchilik taniydi va hurmat qiladi. Chunki ko'p yillar davomida qishloq yig'inining raisi, tuman markaziy

deya gapga aralashadi kichkina Shahzod. - Adajonim kelganlaridan keyin men erkalanib, buvijonlarimni sog'indim, olib borib keling, deb yolg'ondan yig'lab bersam, dam olish kunlari Farg'onaga va yana bir dam olish kunlari Qashqadaryoga olib borib keladilar.

Nabiralarning buvijonlarini shunchalik ardoqlashi, ularga bo'lgan o'zgacha mehri kishini beixtiyor quvontiradi. Farg'ona viloyatining Quva tumanida istiqomat qiladigan Mayramxon aya Akbarovani bu bolajonlarga o'xshash yana 8 nafar mehribon nabiralari bor. Ularning hammalari buvijonlarining atrofida parvona bo'lishadi. Bizlar esa yer yuzidagi barcha buvijonu buvajonlarimizning quchog'ini xuddi shunday mehribon, dilkash nabiralari doimo to'ldirib turishini istab qolamiz.

Ozoda MUXAMMEDOVA
suhbatlashdi.

DARSDA

Ona tili darsida o'qituvchimiz beshta gapni tahlil qilinglar, deya topshiriq berdilar. Elyor ismli bola to'rtta gapni tahlil qilib, «Ustoz, beshinchi gapni tahlil qila olmadim, «5» qo'ya qoling» - deb yozib qo'yibdi. Bo'ldi kulgi, bo'ldi kulgi...

Bahromjon SIDIQOV,
5 - «D» sinf o'quvchisi.

ANGLASH

Bu voqea 1 - sinfda o'qiyotgan paytimda bo'lib o'tgan. Yoz fasli edi. Oyim yangi, chiroyli ko'ylak tikib berdilar. Sevinchim ichimga sig'may, ko'ylakni kiyib oldim-da, boqqa yugurdim. Oyijonim esa: «Ko'ylagingni almashtirib ol!» degancha qolaverdilar...

Bog'da mevalar g'arq pishgan. Ayniqsa, kattakon shaftoli daraxtidagi mevalarni ko'rib, ko'zim o'ynab ketdi. Odatimga ko'ra daraxtga chiqib, mevalardan yeya boshladim. Qornim to'ygach, daraxtdan sakrab tushmoqchi bo'ldim. Shu payt «parr» etgan ovoz eshitildi. Orqamga qayrilib qarasam, yap-yangi ko'ylagim daraxt shoxiga ilinib qolibdi. Men, «oyijon», deb baqira boshladim. Ovozimni eshitib, oyim darrov yugurib keldilar va meni tezda daraxtdan tushirib qo'yidilar. Orqamga qayrilib qarasam, ko'ylagimning bir cheti yirtilib qolibdi. Alamimdan yig'lab yubordim. Oyijonim: «Mayli bolam, o'zing sog' bo'lsang bo'ldi. Yana boshqa ko'ylak tikib beraman», deya yupatdilar. Men qilgan ishimdan pushaymon bo'lib, oyimning ruxsatisiz ish qilmaydigan bo'ldim.

Malohat OTANAZAROVA,
5 - «G» sinf o'quvchisi.

JAZO

Yangi yil arafasida qizlarimiz bilan gaplashib, maktabimizda bo'ladigan yangi yil bayramiga hozirlik ko'ra boshladik. Bir qizimiz magnitofon olib keldi. Bo'sh xona topib, tayyorgarlikni qizitib yubordik. Ko'pincha darslardan ham qochishimizga ham to'g'ri keldi...

Orziqib kutgan bayramimiz ham boshlandi. Hammamiz chiroyli kiyinib kelgandik. Bizga navbat kelganda, birdan chiroq o'chib qolsa bo'ladimi? Darslardan qochib, bir oy davomida tayyorlagan dasturimizni yig'ilganlarga namoyish eta olmadik. Bu holatni darsdan qochib, ustozlarimizni ranjitganimiz uchun bizga berilgan «jazo» deya baholadik.

Dilfuza TO'YCHIBOYEVA,
5 - «V» sinf o'quvchisi.

Kunlardan bir kun

GULCHEHRANING ORZUSI USHALDI

Shu yaqin o'tgan zamonda bir qishloqda odobli, aqlli, oqila bir qiz bo'lgan ekan. U kitob o'qishni, tikuvchilikni yoqtirar ekan.

Kunlarning birida gazlamaga allaqanday naqshlarni tikib o'tirgan Gulchehrani ko'rib, onasi uni bir chevarga shogirdlikka beribdi va saboq bergani uchun ustoziga pul ham beribdi. Oradan bir necha oylar o'tgach, Gulchehraning qo'li kelib, mohir chevar qizga aylanibdi. Oyisi esa qizidagi ishtiyoq va havasni o'z vaqtida payqab, to'g'ri ishga yo'naltira olganidan ko'p va xo'p xursand bo'libdi.

Malohat ISMOILOVA,
5 - «V» sinf o'quvchisi.

BIR HIKOYA SO'ZLASH...

Bolalarning tabiati juda qiziq-da, yaxshi gapning gadosi bo'lishadi. Kimki ularga yaxshi muomala qilsa, ko'nglini topa bilsa, dunyoda undan-da yaxshiroq odam bo'lmaydi. Agar o'sha inson ustoz bo'lsachi, nur ustiga a'lo nur. Afsuski, ahyon-ahyonda bo'lsa ham o'quvchilar orasida «men falon darsga hecham qiziqmayman, falon ustoz menga yoqmaydi» degan gaplar quloqqa chalinib qoladi...

Menimcha, fanlarning yaxshi-yomoni bo'lmaydi. Gap uni o'quvchiga qay darajada yetkaza bilishda. O'qituvchi o'quvchilariga nisbatan e'tiborliroq bo'lsa, ularning ko'ngliga yo'l topa olsa, o'z fanini qiziqarli, sodda tarzda o'tishga intilsa, o'quvchilar shu fanga ham, ustozlariga ham mehr qo'yishadi.

Farg'ona viloyati, Bog'dod tumanidagi 1-umumta'lim maktabida 23 yildan buyon ona tili va adabiyot fanidan o'quvchilarga saboq berib kelayotgan Abdumannon aka Toshtemirov ana shunday o'z kasbining bilimdoni bo'lmish ustozlardan biri. Deyarli har bir darsda o'quvchilarga «Mening hikoyam» mavzuida mitti hikoya yozdirib, dars yakunida o'zi baholab boradi. Bu esa o'quvchilarning shu fanga bo'lgan qiziqishlarini yanada o'ttirayapti. Ular har gal yozajak hikoyalarga mavzu bo'la oladigan qiziqarli voqea-hodisalarni eslab, fikrlab kelishadi. Yozgan hikoyalari yaxshi baholansa, quvonishadi.

Quyida e'tiboringizga ular yozgan hikoyalardan namunalar havola etmoqdamiz. Bu gal tengdoshlaringiz «ijodi»ga baho berish sizdan, aziz bolajonlar!

MENING HIKOYAM

Dam olish kunlarida qishloqda yashaydigan tog'amnikiga tez-tez borib turaman. U yerda tog'amning o'g'li Xurshid bilan birgalikda o'ynaymiz. Bir kuni juda qiziq voqea yuz berdi: O'sha kuni mahallalararo futbol musobaqasi bo'ldi. O'yin qizigan vaqtda Xurshid to'pni darvozaga kiritib, «gol» deb baqirib yubordi. Qo'llarini baland ko'tarib, osmonga sakray boshladi. Shunda bolalar: «Nima qilib qo'yding?» deya unga do'q ura boshladilar. Shundagina Xurshid to'pni raqib emas, o'z darvozasiga kiritib yuborganini angladi va qilgan ishidan uyalib, yer chizib qoldi.

Oybek TILAVOLDIYEV,
5 - «G» sinf o'quvchisi.

MULZAM

Amakimning avtobusi bor edi. Bir kuni amakin menga: «Bor, isiriq olib chiqib tutatib yubor», dedilar. Men o'choqqa o't yoqib, cho'g' tayyorladim. So'ng isiriq tashlab, avtobusda tutatdim. Keyin esa isiriqni uyga olib kirdim. Uydagilarning hammasi men tutatgan isiriqni hidlashdi. «Baraka topgin», deya alqab ham qo'yishdi. Keyin nima bo'ldi deng? Kelinoyim men tutatgan narsa isiriq emas, balki quritilgan beda ekanligini aytib qoldilar. Uyalganimdan yugurganimcha tashqariga chiqib ketdim. Shoshqaloqligim menga ana shunday pand berdi.

Elyor YOQURJONOV,
5 - «G» sinf o'quvchisi.

ISIRIQ

Bir kuni oyim, akam va men qishloq yo'lida ketayotgandik. Yo'lda naqshlar bilan bezatilgan chiroyli darvozaga ko'zimiz tushdi. Darvozaga isiriq osib qo'yilgan ekan. Shunda akam oyimdan: «Oyi, darvozaga nega isiriq osib qo'yilgan?» deb so'radi. Oyim: «Ko'z tegmasin, deb osib qo'yishgan-da», deya javob berdilar. Ular gaplarini tugatar-tugatmas, akam darvozaning oldiga borib, isiriqqa ko'zini tekkizdi-da, mana mening ko'zim tegayaptiku, dedi ajablanib. Oyim esa akamning bu gaplaridan rosa qotib kuldilar.

Gulbahor MAHKAMOVA,
5 - «G» sinf o'quvchisi.

TASODIFNI QARANG-A...

Bir kuni oyimning beli og'rib, shifoxonaga bordilar. U yerda dugonalari Salima opani uchratib qolibdilar, uning ham beli og'riyotgan ekan. Oyim tez orada tuzalib ketdilar. Salima opaning beli esa hamon og'rirdi. Oyim ularga: «Qo'y yog'i surkang», deya maslahat berdilar. Aksiga olib Salima opada qo'y yog'i yo'q ekan. Shunda oyim, akamdan qo'y yog'i berib yubordilar. Ertasi kuni Salima opani uchratib, yog'ni belingizga surtdingizmi? deb so'rabdilar.

- O'g'lingiz yog'ni olib kelgani yo'q,- debdi dugonalari. Oyim rosa xijolat chekib, uyga kelgach, akamni koyiy ketdilar: - Qaysi Ahror akanikiga tashlab kelding, yog'ni?

- Hasan akamning akasi Ahror akanikiga, - dedi akam hayron bo'lib. - Borsam, oyisi belini ro'mol bilan bog'lab olgan ekan, zo'rg'a yurib chiqdi. Shu Salima xola ekan-da, deb o'ylab, yog'ni ularga berdim. Keyin ular xursand bo'lib, piyolamga qand, shokolad ham solib berdilar.

Gap shunda ediki, beli og'rigan Salima opani o'g'lining ham ismi Ahror edi. Qand bergan xolaning ham beli og'rib qolgan bo'lib, uning ham Ahror ismli o'g'li bor ekan. Biz bu voqeani eslab, ancha vaqtgacha kulishib yurdik...

Gulchehra USMONOVA,
5 - «G» sinf o'quvchisi.

«Bolaligim o'tgan ko'chalar» turkumidan

Toshkentning g'arbiy qismidagi qadimgi Shofayziquloq guzaridan Chilonzor oq tepasi tomonga cho'zilgan uzundan-uzoq yo'lni xalq orasida «Olma ko'cha» deyishadi. Nega u «Anosova ko'chasi» deb atalgan, bilmayman. Buni hatto «Toshkent qomusi» dan ham aniqlay olmadim.

Qisqasi, ana shu ko'chaning shundoqqina Bo'zsuv ko'prigi yaqinida 4 qavatli g'ishtin bino bor. U yerga Shayxontohur tumanidagi Maqsud Shayxzoda nomli 167-o'rta maktab joylashgan. Bir tarafi jar-jilg'alarga tutashgan, ayniqsa, bahor, yoz fasllarida yashnab ketadigan juda xushmanzara joy.

Bizning bolaligimiz shu yerlarda o'tgandi. Uzoqdan toshbaqa kosasi-yu tuya o'rkachlarini eslatguvchi baland-past tepaliklar, sharqirab oqayotgan Jinariq bo'yida sokin shovullagan qamishzorlar, ular orasida potirlab uchadigan yovvoyi o'rdaklar va baliqchi qushlari tandirdek og'zini qurib qovjiragan yantoqlar qoplagan g'or va o'pqnlar biz bolalar uchun allanechuk sirli va sehrli tuyular, o'sha tomonlarga o'tdik, xuddi ertaklar olamiga kirib qolgandek his qilardik o'zimizni.

Shunga ham hozir qariyb 35 yil bo'libdi...

Yaqinda o'sha tarafdagi yo'lim tushdi. Qachonlardir bizga mahobatli tuyulgan maktabimiz binosi ham «qaribdi»... Qachonlardir bizga sira tuganmas xiyobondek tuyulgan maktab hovlisi ham kichkinagina bog'chaga o'xshab ko'rindi ko'zimga... Biz bir vaqtlar vahima bilan tikilgan Bo'zsuv esa kattaroq ariqqa o'xshab qolibdi...

Aslida ham shunaqami yo menga shunday tuyuldimi, bilmadim. Har holda kishi bolaligidan uzoqlashgani sayin dunyo ko'ziga boshqacharoq ko'rina borarkan shekilli...

Ammo bolalikning yaqin va yiroq xotiralarigina eskirmas ekan. Men ham o'sha kuni ko'p narsalarni eslab ketdim. Ustozlarimizni, sinfdoshlarimni, qarddon maktabimiz bilan bog'liq voqealarni...

Ana shunday unutilmas kunlardan biri yanglishmasam maktabimizga atoqli shoir va olim Maqsud Shayxzoda nomi berilgan kun edi...

...Ko'klamning o'rtalari, aniqrog'i 1967 yilning aprel oyi boshlarida «Maktabimizga Maqsud Shayxzoda nomi berilarkan», degan gap tarqaldi. Hatto ayrimlar «O'sha shoirning o'ziyam kelarmish» degan xom xayollarga borishgani ham esimda.

Har holda biz 7-8 sinf o'quvchilari Shayxzoda degan mashhur shoir bo'lgani va yaqinda vafot etgani, «Toshkentnoma», «Mirzo Ulug'bek», «Kapitan Gastello» singari asarlari borligidan ozmi-ko'pmi xabardor edik.

Maktabimizga shoir nomi

beriladigan kun 11-aprel katta tantanaga aylanib ketganini yaxshi xotirlayman. Hammayoq supurib-sidirilgan, devoriy maxsus sonlari tayyorlangan, mehmonlarga guldastalar hozirlangan... Xullas, butun, maktab katta bayram taraddudida turganga o'xshardi.

Til- adabiyot o'qituvchilarimiz Zulfiya opa Shorahimova bilan Nasrullo Ismatovlarniku qo'li - qo'lga tegmas, hamma tashkiliy ishlarga bosh-qosh edilar. Ilmiy

bo'lim mudirimiz Soat aka Umarov degan nihoyatda sersavlat o'qituvchimiz bo'lardi. Kattayukichik hayiqibroq gaplashadigan

jingalakka moyil, to'ladan kelgan ko'zoynakli kishi-Maqsud Shayxzodaning katta portreti o'rnatildi.

Nihoyat mehmonlar kirib kela boshlashdi... Biz suratlarini faqat «Adabiyot» darsliklariyu gazeta-jurnal sahifalarida ko'rgan ma'lum va mashhur shoirlar, yozuvchilar, olimlar... Asqad Muxtor, Shuhrat, Turob To'la, Natan

Mallayev, Xayriddin Saloh, Yong'in Mirzo, O'tkir Rashid, Abbas Muhiddin, Sayyor, Aziz Abdurazzoq... Ulardan tashqari Maorif Vazirligidan, Hokimiyatdan kelgan vakillar. Men o'sha kezlari hozirgi

O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasi raisining o'rinbosari, yozuvchi Asqad Muxtorga so'z berildi. Shundan keyin Shuhrat, Turob To'la, Natan Mallayev, Yong'in Mirzo o'zlarining shoir haqidagi xotiralaridan aytib berdilar. Maqsud Shayxzodaning sevimli shogirdlaridan Xayriddin Saloh va Aziz Abdurazzoqning chiqishlari katta qiziqish bilan qarshi olingan bo'lsa, shoirning qizi Alima

Shayxzodaning so'zlari gulduros qarsaklar bilan qarshi olindi. (Adashmasam, bu ayol hozirda 70 yoshlarda bo'lib, Ozarbayjonda

she'rlarida yashaydi», degan ma'noda edi). U bor- yo'g'i 12 qator edi. Ammo mening nazarimda sira tugamayotganga, oxiri yo'qqa o'xshab ketar, bunga sari hayajondan yuragim hapqirib, ko'ksimdan otilib chiqqudek gursillab urardi.

Zalni qarsak ovozlari tutib ketgandagina she'rning tugaganini sezdim. Endi zina tarafga yurayotganim hamki, chekkaroq qatorda o'tirgan Xayriddin Salohning «Erkin, bu yoqqa kel!», deb chaqirganini eshitib, to'xtadim. U kishiga yaqinlashdim. Yonidagi stulga o'tqazib, «Malades!» deb yelkamga qoqib qo'ydi. Yon-atrofdagi yozuvchilar ham mamnun bosh iring'ab qo'yishdi.

Kecha tugadi. Yozuvchi Shuhrat qo'limni mahkam qisib xayrlashdi. Turob To'la bag'riga bosdi.

Shunda past bo'yli, ko'zoynak taqib olgan, do'ngpeshona kishi yonimga kelib, o'qigan she'rimning matnini so'radi. «Yonimda yo'q» dedim. U kishi bo'lsa «Darrov qog'ozga ko'chirib ber» deb tayinladi. Keyinchalik bilsam, bu kishi o'z umrini Shayxzoda ijodini o'rganishga bag'ishlagan zahmatkash adabiyotshunos olim, filologiya fanlar nomzodi Muhsin Zokirov ekan.

U kishi bilan zalga tushdik va mendan yuqori sinfda o'qiydigan Muhayyo Muhammedova degan qizga she'rni aytib turdim, u bo'lsa husnixat bilan daftar varag'iga yoza boshladi. Muhsin Zokirov varoqni buklab, qo'ltig'idagi semiz papkasiga soldi-da, xayrlashib chiqib ketdi...

Maktabimizga Maqsud Shayxzodaning nomi berilgan kecha shunday o'tgan edi. Men o'sha kunning butun tafsilotlarigacha eslab qolmasligim ham mumkin edi. Ammo o'sha kezlari «Yosh qalamkashlar» to'garagimizning rahbari, shoir Safar Barnoyevning «Biron daftaringga esdalik qilib yozib qo'y, kerak bo'ladi» degan maslahati bilan yon daftarchamga qayd etib qo'ygan ekanman. Yaqinda topib oldim. Mana endi oradan yillar o'tib, Safar aka aytgandek «kerak bo'ldi» va uni sizlarga hikoya qilib berdim.

Yana bir qiziq gap.

Yaqinda, O'zbekiston Fanlar Akademiyasi kutubxonasida ishlab o'tirib «Maqsud Shayxzodaning arxivi» degan kitobga ko'zim tushib qoldi. Uning 69- betida, «Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodiga oid materiallar» degan bo'limda quyidagi so'zlar yozilgan edi:

Inventar raqami 567. «Ustoz xotirasiga» she'r. Avtor-Erkin Usmonov. Shayxzodaning o'limi munosabati bilan yozilgan. Qo'lyozma. Yili yo'q. Hozirgi o'zbek yozuvida. Ita hujjat. Ivaraq.

Erkin USMONOV.

SHOIR NOMI BERILGAN KUN...

Gazetamizning faol mualliflaridan biri, yozuvchi Erkin Usmonov shu kunlarda 50 yoshga to'ldi.

Erkin akangizni butun hayoti va ijodi «Tong yulduzi» bilan bog'liq desak, xato bo'lmas. Chunki u hali 10-12 yoshlaridanoq tahririyatimiz qoshidagi «Yosh qalamkashlar to'garagi» ga qatnashgan, i l k hikoyalariyu maqolalari ham gazetamiz sahifalarida chop etilgan.

Endilikda Erkin akangiz O'zbekiston Yozuvchilar Uyushmasining a'zosi. Qariyb chorak asrdan beri O'zbekiston Teleradiokompaniyasida xizmat qilib keladi.

«Binafsha», «Olam nurga to'ladi», «Yostiqdek kitobdan uch sahifa», «Tush

kinoga o'xshaydi», «Kulishgani keldik» singari qator kitoblar muallifi. «Onaginam», «Ertakka o'xshagan voqea», «Ayol kishining baxti», «Oy chiqmagan oqshom», «Qismat» singari badiiy va videofilmlar ham u kishining ssenariylari asosida suratga olingan, «Oynayi jahon» orqali tez-tez namoyish etib turiladi.

Erkin akangizning siz bolalar uchun yozgan «Daraxt tepasidagi bola» sarguzasht qissasi va «Avval o'qi, keyin top» turkumidagi hikoyalari 1997 yili «Bolalarga atab yozilgan eng yaxshi asarlari uchun» mukofotiga sazovor bo'ldi.

Quyida e'tiboringizga yozuvchining bolalik xotiralaridan havola etamiz.

shu kishi ham negadir o'sha kuni gavdasiga yarashmagan bir tarzda qattiq hayajonda edi.

Mana endi oradan ko'p yillar o'tib, hozirda ko'plari olamdan o'tib ketgan domlalarimizning o'sha kungi hayajonlarini anglab yetayotgandekman... Endi bilsam, maktabda bizni o'qitgan aksariyat keksa o'qituvchilarimiz o'z vaqtida Nizomiy nomli Pedagogika institutida aynan Maqsud Shayxzoda qo'lida tahsil olgan ekanlar. Soat aka esa qay bir ma'noda S h a y x z o d a g a «taqdirdosh» ham bo'lgan ekan...

...Tantanali kecha darslar tugagandan keyin, namozshomga yaqin boshlandi. Maktabimizning ikkinchi qavatidagi majlislar zali o'qituvchilaru o'quvchilar,

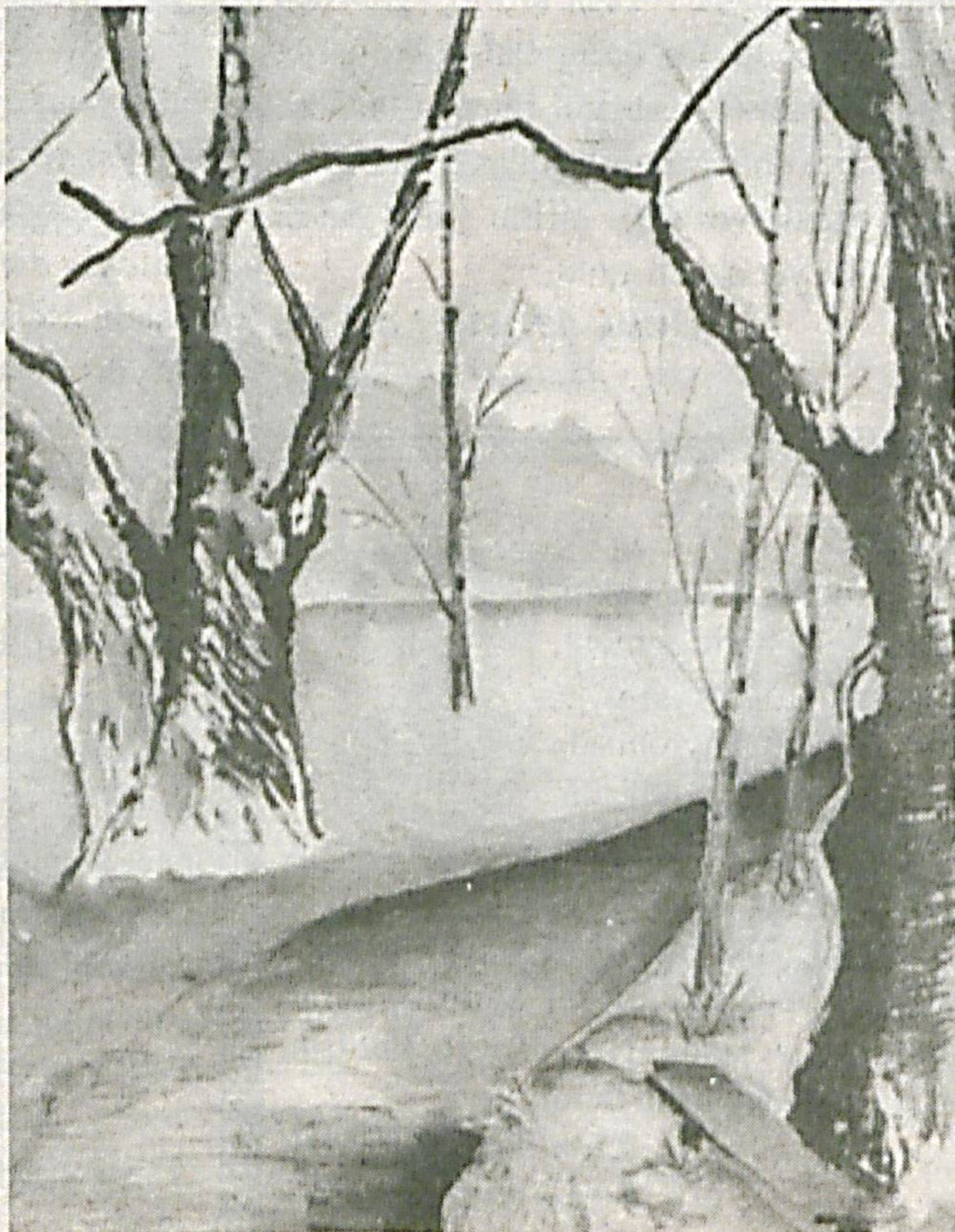
ota-onalari mahalla ahli bilan liq to'ldi. Sahnaga minbar va mehmonlar uchun stol- stullar q o' y i l d i. Kiraverishdagi devorga sochlari

«Tong yulduzi» gazetasi qoshidagi «Yosh qalamkashlar» to'garagiga qatnashar va turgan gap, kelgan shoir va yozuvchilarning ko'pchiligi shaxsan tanimasada, boshqa bolalardan farqli o'laroq «yaxshiroq bilardim».

Kechani maktabimiz direktori O'rmon aka ochdi. Keyin

yashaydi).

Reja bo'yicha maktab o'quvchilari nomidan men so'zga chiqishim kerak edi. Ancha tayyorgarlik ko'rganimga qaramay, majlis raisining «Endigi so'z, shu maktabning 8- «A» sinf o'quvchisi Erkin Usmonovga!» degan so'zlardan keyin tamoman dovdirab qoldim. Pastakkina zinalardan ko'tarilganim, minbarga bo'yim yetmagani va noiloj uning yonida turib gapirganimni g'ira-shira eslayman. Maktabimizga Maqsud Shayxzoda nomi berilganidan xursandligimiz haqida minnatdorchilik bildirdim, ana shu insonga munosib shogirdlar bo'lib yetishishimiz kerakligi haqida gapirdim shekilli. Shundan keyin adabiyot o'qituvchimiz, rahmatli opa Shorahimova bilan birga yozgan «Ustoz xotirasiga» degan she'rimni yoddan o'qiy boshladim. (Afsuski, she'r matni o'zimda saqlanib qolmagan. Ayrim satrlari yodimda xolos. «Shoir o'ldi, lekin nomi qoldi. Endi u

-Dilnoza, mana yaqinda tug'ilgan kuningiz ekan. Yaqinlaringiz sizga nima sovg'a qilishlarini istadingiz?

-Katta-kichigi menga ahamiyatsiz. Aytishadiku, gap sovg'ada emas, e'tiborda, deb. Lekin dadam qiziq hikoyali va ertakli kitob, ayajonim atlas ko'ylak sovg'a qilsalar zo'r bo'lardi-da.

- Siz ot muchalida tug'ilgan ekansiz. Bu muchaldagilar qanday bo'lishlarini bilasizmi?

-Ha, albatta. Bu muchalda tug'ilganlar juda mag'rur, rahbarlikka moyil, to'g'ri so'z, aqlli, yetti o'lchab bir kesadigan bo'ladi.

-Rahbarlikka moyil dedingiz. Nima, siz ham rahbar bo'lmoqchisiz? Sir bo'lmasa, kelajakda kim bo'lmoqchisiz?

-To'g'risi, hali o'ylab bir qarorga kelganim yo'q. Tishim

og'rib tish doktoriga borganimda, doktorlar bir pasda og'riqsizlantiradigan dorilar berib tishimni davolashdi. Shunda men albatta insonlarning dardiga malham bo'ladigan shifokor

egallamay, yaxshi inson va albatta yaxshi rahbar bo'laman!

- Dilnoza, do'stlaringiz ko'p bo'lsa kerak?

- Do'stlarim, dugonalarim maktabda ham, mahallada ham

o'tkazishga tayyorgarlik ko'ryapmiz.

-Dilnoza, akakularingiz ham bormi?

-Oilaning eng kattasiman. Ukam va singlim bor.

YAXSHI RAHBAR BO'LAMAN

Dilnoza Begaliyeva -1990 yili 12 fevralda Toshkent shahrida tug'ilgan. Hozirda 20 - maktabning 5 - sinfida o'qiyapti. Juda qiziquvchan. Suyib kiyadigan matosi faqat atlas. Milliy taomlarni va albatta muzqaymoqni xush ko'radi.

bo'laman, degandim. Lekin, saldan keyin o'qituvchi bo'lsammikan, deb o'ylanib qoldim. Yana bir safar oyim chiroyli ko'ylak olib berganlarida tikuvchi bo'lsam-chi, deb ham qolaman. Xullas, bir to'xtamga kelganim yo'q. Qanday kasbni

juda ko'p. Sinfidoshlarimning ko'pchiligi bu yil muchal to'yini nishonlashadi. Maktabimizda har yili muchal yoshdagi bolalarga muchal to'yi o'tkazish rasm bo'lib qolgan. Shuning uchun bizning sinfdagilar ham muchal to'yini

Biznikiga qarindoshlarimiz tez-tez kelib turishadi. Ammalarim, tog'a-yu xolalarim bolalari bilan kelishganda uyimiz quvonchga to'lib ketadi. Mehr ko'zda bo'ladi, deyishadi. Agarda biz bir-birimiz

- Bo'sh vaqtinigizda nimalar bilan shug'ullanasiz?

-Ko'proq kitob o'qiyman. Ayamga qarasha-man, ukalarimga ertak aytib beraman.

bilan uchrashib tursak, birga ko'p o'ynasak, katta bo'lganimizda ham bir-birimizga mehr-oqibatli bo'lar ekanmiz.

- Sizga uch tilak tila, deyishsa, nima so'ragan bo'lar edingiz?

- Birinchi galda, biz bolalarning baxtiga yurtimiz tinch bo'lsin. Ikkinchisi -ota-onam va ukalarim omon bo'lishsin. Uchinchisi - o'zim kelajakda yaxshi bir oliygohga kirib, ota-onamga rahmat keltiradigan, yurtimga sodiq inson bo'lishni tilagan bo'lardim.

- Niyatlaringiz hamrohingiz bo'lsin, Dilnoza!

Muhabbat
MAXSUDOVA.

BO'SH VAQTIM - XUSH VAQTIM

Dilshod Muzaffarov poytaxtimizdagi Sobir Rahimov tumanidagi 22-arab tiliga ixtisoslashgan maktabning 6- «V» sinfida to'rt va besh baholarga o'qiydi.

Dilshod matematika, tarix, ingliz tili, ona tili va adabiyot fanlarini qiziqib o'rganyapti. Shu bilan birga rasm darsini juda yaxshi ko'radi. O'zi ham chiroyli suratlar chizadi. Uning ishlari bir qator tadbirlarda

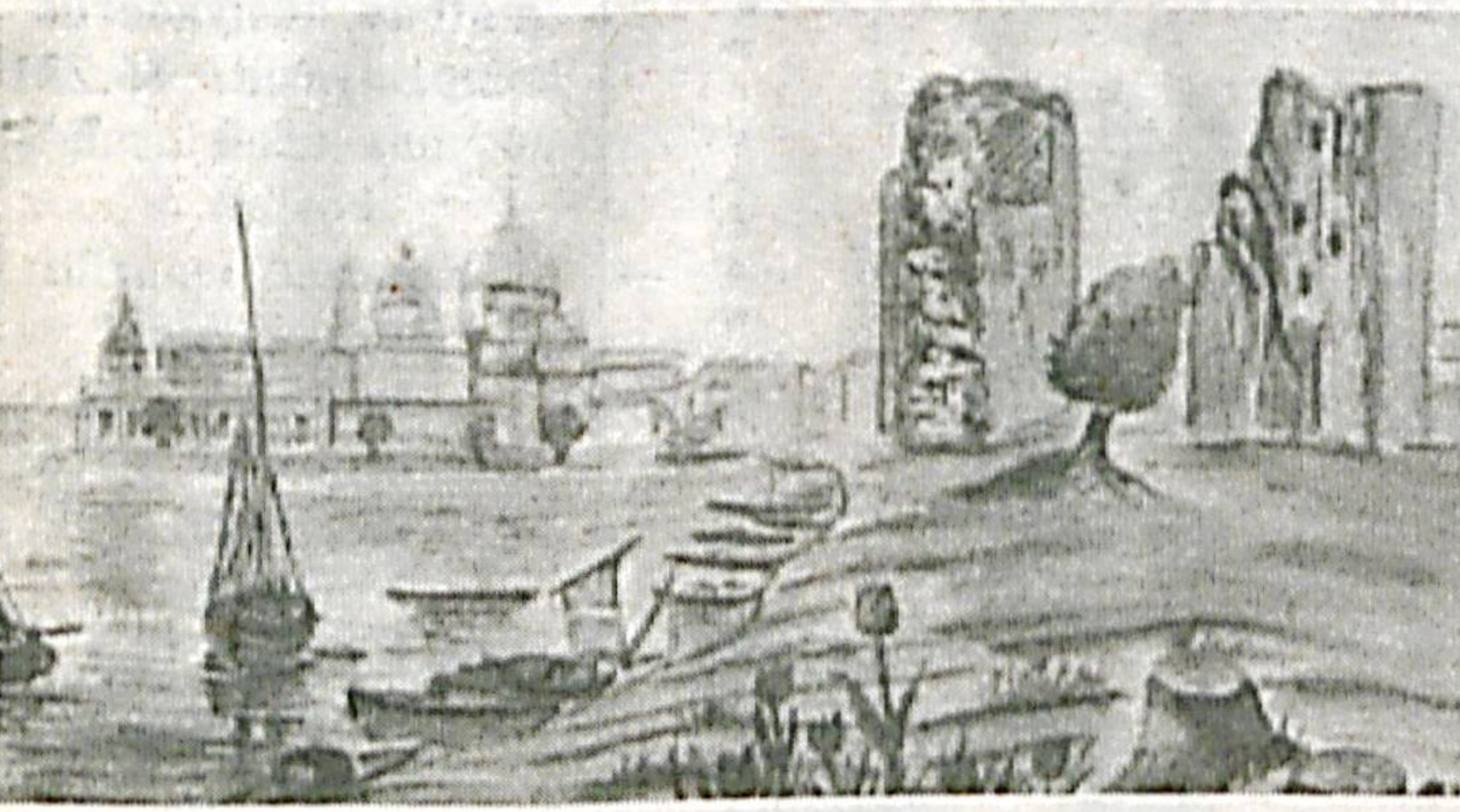

san'atini ishga solib, yaqinlarini xursand qiladi.

Dilshod sport bilan ham yaqindan «do'stlashgan». U Sobir Rahimov tumanidagi «Buloq» nomli sog'lomlashtirish markazidagi «Suzish» to'garagiga qatnaydi.

Tabiatan og'ir, bosiq, kamgap, qiziquvchan Dilshod darslarni o'z vaqtida tayyorlashga ulguryaptimikin?

- Har bir kunim, soatimni oyijonim bilan birgalashib rejalashtirib olganmiz, - deydi Dilshod. - Hozircha ulguryapman. Fanlarni o'zlashtirishga biroz qiynalib qolsam, qo'shimcha dars

yaxshi baholangan.

Dilshod darsdan bo'shagan vaqtlarida Respublika o'quvchilar saroyi qoshidagi «Tasviriy san'at» to'garagiga boradi. Ushbu to'garakda Ahmad akadan saboq olib kelyapti.

Bundan tashqari miniatyura, haykaltaroshlik san'atini ham qunt bilan o'rganyapti.

San'atga ishtiyoqi baland. Mana ikki yildirki, Hamza nomli 3- musiqa maktabining «Doira» to'garagiga qatnaydi. Oilaviy bayramlarda u o'z

soatlariga boraman. Sinf rahbarimiz, matematika o'qituvchisi Bashorat Odilova bizga barcha sharoitlarni yaratib berganlar. O'rtoqlarim Shahobiddin, Noila, Shirin, Yodgor, Abubakrlar bilan ham o'ynashga vaqt topaman.

Dilshod bilan suhbatlashar ekanman, qani endi hamma bolalar ham Dilshodga o'xshab bo'sh vaqtlarini to'g'ri tashkil etishsa, degan fikr ko'nglimdan o'tdi.

Alisher ABDULLAJONOV.

MEHR QO'SHSA...

Qarisi bor uyning parisi bor, deydi dono xalqimiz. Bizning oilamiz ana shunday parisi bor xonadonlardan biri. Barchamiz ahil, inoq yashaymiz. Buning boisi, xonadonimiz ko'rki, uyimizning to'rini to'ldirib o'tirgan buvajonim Xolmat ota hamda buvijonim Halima ayalarning borliklari deb o'ylayman.

Oyijonim Munira opa va adajonim Bahodir aka bizni bolaligimizdanoq mehnatsevarlikka o'rgatishgan. Hovlimizda qo'y, tovuq hamda sigir bor. Har tong barvaqt uyg'onib, ularga yem, suv beraman. So'ngra buva va buvijonimning duolarini olib, maktabga oshiqaman. Maktabimiz qoshida ochilgan milliy kurash to'garagiga ham qatnashaman.

Mening bo'sh vaqtim kam bo'ladi. Shunday bo'lsa-da, buvijonimning yonlarida ko'proq bo'lishga harakat qilaman. Chunki ular juda ham mehribonlar. Menga doim har xil ertaklar aytib beradilar, turli-turli topishmog'u hikmatli so'zlarni o'rgatadilar. Ertak va topishmog' aytishda ularga yetadigani juda kamdan-kam bo'lsa kerak. Bundan tashqari ular bolalik paytlarida o'ynagan o'yinlarini ham bizlarga o'rgatadilar.

«Bolalarim, sizlar ko'proq o'zbek xalqimizning maqollari, hikmatli so'zlari, topishmog'u ertaklarini o'rganinglar va ularga amal qilinglar. Chunki ularning zahirida olam-olam ma'no yotadi», deya nasihat qiladilar buvijonim doimo.

Ulardan eshitgan maqollarimni sizlar ham o'qib ko'ring-a:
Quyosh havoni iltar,
Do'st esa qalbni.

Yomon bilan yo'ldosh bo'lma,
Nodon bilan sirdosh.

Hunar bo'lsa qo'lingda,
Non topilar yo'lingda.

Yolg'onchiga qo'shilma,
Rost so'zingni yashirma.

Tinch elning bog'i gullar.

Aziz tengdoshlarim, biznikiga mehmonga kelib, buvijonim bilan suhbat qursangiz gaplarimning rostligiga, dono va mehribon buvijonim borligiga o'zingiz amin bo'lasiz. Hozircha esa sizlarga buvijonimning suratlarini yuborayapman. Shoyad, bu samimiy gaplarim bilan bu yilgi «Qariyalarni qadrlash yili»da sizning ham mehringizga mehr qo'sha olsam...

Baxtiyor Usta AZIZOV,
Yunusobod tumani
239- maktabning
7- sinf o'quvchisi.

Tengdoshlaring

1
i
i
o
d
i

USTOZ, MEN BIR SHE'R YOZGANDIM...

Toshkent viloyati. O'rta Chirchiq tumanida ham adabiyotga, she'riyatga ixlosmand yoshlar talaygina. Yaqinda Xalq ta'limi a'lochisi Toshpo'lat aka Xolmatov bir xayrli ishga qo'l urdilar. Pinhona she'rlar mashq qilib, uni birovga ko'rsatishga immanib yurgan o'g'il-qizlarni jamlab, «Yosh qalamkashlar» to'garagini tashkil qildilar. Quyida ana shu to'garakda o'z qalamini charxlab kelayotgan tumandagi 14- hamda 56- maktablarning o'quvchilari ijodidan namunalar o'qiyisiz.

O'ZBEKISTON

Farzandingman aziz Vatanim,
Tanamda jo'sh uradi qonim.
Tinchlikka sen hushyor posbonim,
Mening ona O'zbekistonim.

Hilpiraydi ko'rkam bayrog'ing,
Porlab turar yashil chirog'ing.
Yo'ling ochiq, olg'a bos, olg'a,
Mening ona O'zbekistonim!

*Dilnoza ABDULAXATOVA,
56- maktabning 6- sinf o'quvchisi.*

QIZILCHA

Mening rangim qip-qizil,
Darmonlarga boyman bil.
Qoningni ko'p qilaman,
O'zingga do'st bo'laman.

Bemaza dema meni,
Sog'lom qilaman seni.
Kuzda o'raga solib,
Bahorda yegin olib.

Nodira

*ZAYNIDDINOVA,
14-maktabning
6-sinf o'quvchisi.*

VATAN

Vatanim bor O'zbekiston,
Bag'ri ko'rkam bog'u bo'ston.
Ona yurtim gul-guliston,
Menikidir O'zbekiston.

*Aziza XOLMIRZAYEVA,
56-maktabning
6-sinf o'quvchisi.*

AMMAJON

Mehribonsiz siz bizga,
Ammajon, kiring yuzga.
Singlisiz dadamning,
Jon-dilisiz odamning.

Siz kelsangiz uyimiz,
Bo'lib ketar to'yxona.
Biz parvona - yulduzmiz,
Siz o'rtada oymoma.

*Zumrad TO'LABOYEVA,
14-maktabning
5-sinf o'quvchisi.*

KamAZ VA DAMAS

Dadajoni Xurshidga,
Olib berdilar KamAZ.
Bor edi-da Jamshidda,
Qushdayin uchqur Damas.

Ikkala do'st shod-xurram,
Birga o'ynab yurishar.
Mashinasin gohida,
Ayrboshlab turishar.

BAHOR KELDI

Qorlar eridi tog'da,
Gullar ochildi bog'da.
Shundayin ko'rkam chog'da,
Yurtimga bahor keldi.

Suvlar jildirab oqdi,
Quyosh jilmayib boqdi.
Dehqonimga xush yoqdi,
Yurtimga bahor keldi.

*Nozima ISMOILOVA,
14-maktabning
6-sinf o'quvchisi.*

QALDIRG'OCH

Qaldirg'ochim, qaldirg'och,
Muncha yaxshi bo'lmasang.
Sevib quchoq ochmasdim,
Ayvonga in solmasang.

Tuxum qo'yib bola och,
Oldirmayman mushukka.
Yayrab kuyla qaldirg'och,
Hovlim to'lsin qo'shiqqa.

*Ruxobza SULTONOVA,
14-maktabning
6-sinf o'quvchisi.*

XANDALAR

- Oyi, oyijon, men bog'da tuflimni yo'qotib qo'ydim, - deya hovliqib kirib keldi Nigora.
- Unda nimaga xursand bo'lyapsan? - so'radi onasi ajablanib.
- Gap shundaki, qidirib-qidirib tuflimning bir poyini topib oldim. Endi bir poy tuflini olib bersangiz bo'ladi, - dedi Nigora sevinchdan ko'zlari porlab.

x x x

Darsda non kavshab o'tirgan Nodirni ustozlari doskaga chaqirib qoldi:

- Qani, hozirgina o'tilgan mavzuga doir bir gap tuz-chi.
- Ustoz, nonimni yeb olay...
- O'tir, juda to'g'ri, «5».

Navro'za UMAROVA,

Chirchiq shahridagi 12-maktab o'quvchisi.

TOPISHMOQLAR

Igna uchi yaltiroq. (shudring)

Ariq bo'yida to'shak. (mayssa)

Qo'l bilan ekilar,
Og'iz bilan yig'ilar. (yozish va o'qish)

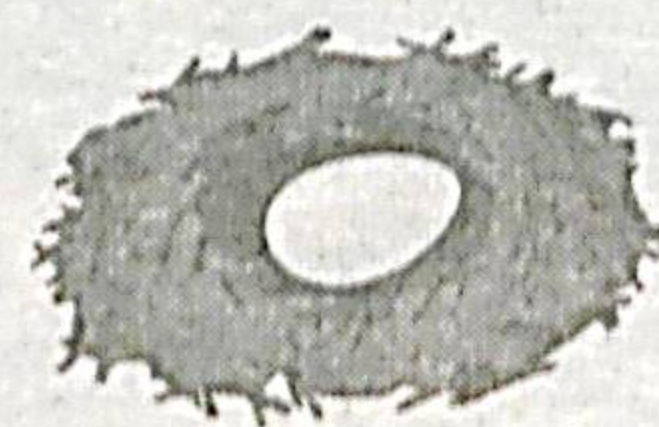
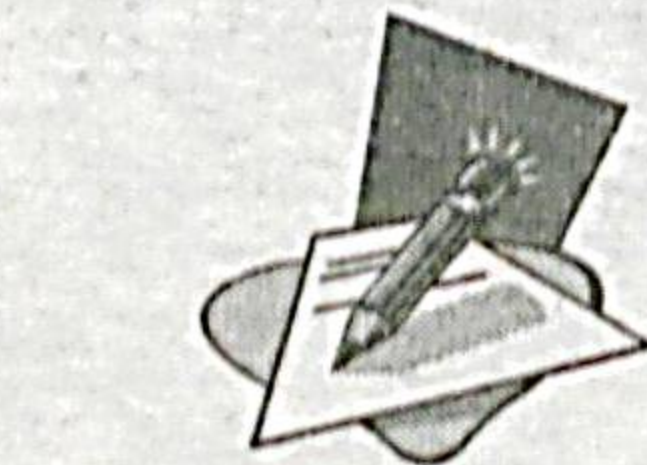
Bir kosada ikki xil suv. (tuxum)

Miltillaydi ko'zlari,
Yuzin yuvar yoshlari. (sham)

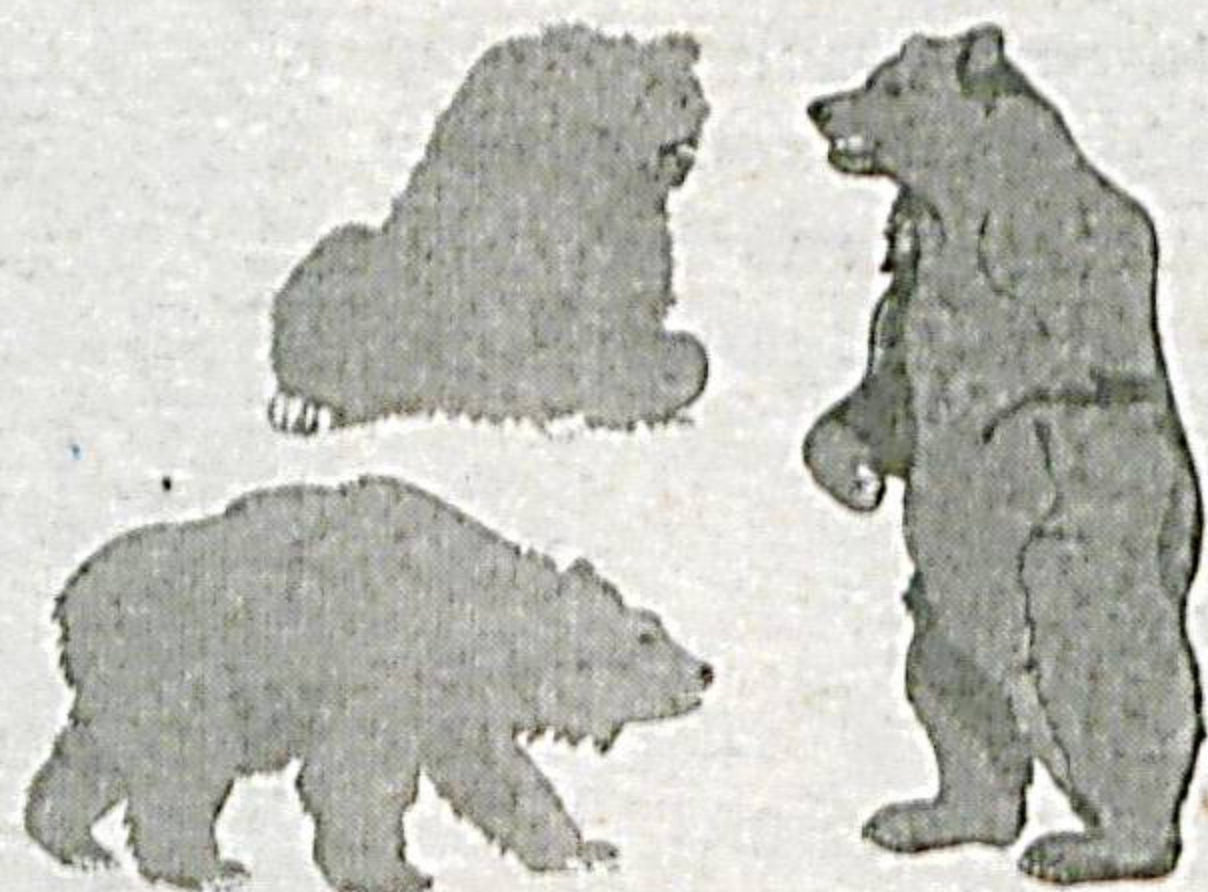
Yalt-yalt etadi,
Barin yamlab ketadi. (o't, olov)

U yog'i zarang, bu yog'i zarang,
O'rtasi boymirza, qarang. (taroz)

O'zi pishiq,
Burni qiyshiq. (no'xot)

*Nilufar RUSTAMOVA,
Toshkent shahri.*

Men ham onajonimni,
Juda yaxshi ko'raman.
Aytishlarin ham kutmay,
Yumushlarin qilaman.
Ona kirdi to'satdan,
Der: Asalni olib ber.
Katta o'g'il «e-e» dedi,
Kichiklari esa «uf» der.
O'g'illarim endi siz,
Hech oldindan maqtanmang.
Yolg'on so'zlarni so'zlab,
Keyin esa qizarmang.

*Muyassarxon
ABDUPATTOYEVA,
Farg'ona viloyati,
O'zbekiston tumanidagi 12
- maktabning 6 - sinf
o'quvchisi.*

UCH AYIQ

Bor ekanda, yo'q ekan,
Uch ayiqcha bor ekan.
Bir-biridan aqli,
Ular ahil do'st ekan.
Yoz kunlarning birida,
Kichik uycha to'rida.
Ajib suhbat qurishdi,
Kattasi so'z boshladi:
-Ichingizda onamni,
Kim eng ardoqli bilar?
Hurmatlarin keltirib,
Aytganlarini qilar?
O'rtancha boshin qashlab,
So'ng ohista so'z boshlab:
-Hech kim hali onamni,
Menchalik yaxshi ko'rmas.
Kichigi kulib dedi:
-Albatta onajonimni.
Juda yaxshi ko'raman,
Nimaki buyursalar,
Ishlarini qilaman.
Kattasin jahli chiqdi,
Boshidan aqli uchdi.
Dedi sekin maqtanib,
O'z-o'zidan taltayib:

*Akmal Ikromov tumanidagi 229- maktabning 2- sinf
o'quvchisi Muzaffar SOBITOV chizgan suratini «Alisher
Navoiyning yoshligi» deb nomlabdi.*

**O'zbekiston bolalari
va o'smirlarining
gazetasi**

Muassislar:
**O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
DAVLAT MATBUOT
QO'MITASI,
O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
XALQ TA'LIMI
VAZIRLIGI,
«KAMOLOT»
YOSHLAR
IJTIMOIY
HARAKATI,
«SOG'LOM AVLOD
UCHUN» XAYRIYA
JAMG'ARMASI**

BOSH MUHARRIR:
Umida ABDUAZIMOVA
TAHRIR HAY'ATI:
Shuhrat AHMEDOV,
Jamoliddin FOZILOV,
Oynisa
MUSURMONOVA,
Qahramon
QURONBOYEV,
Feruza JALILOVA
(Bosh muharrir
o'rinbosari),
Po'lat MO'MIN,
Mukarrama
MURODOVA,
Tohir MULLABOYEV,
Ergashvoy SARIQOV.

Noshir
**«Ijod dunyosi»
nashriyot uyi.**

**Gazeta «Ijod dunyosi»
nashriyot uyi kompyuter
bo'limida terib
sahifalandi.**
**Hajmi A-3, 2 bosma
taboq.**
**«Sharq» nashriyot-
matbaa aksiyadorlik
kompaniyasida 46.291
nuxxada ofset usulida
bosildi.**
Korxona manzili:
**«Buyuk Turon»
ko'chasi, 41.**
Buyurtma № T-165
Gazetani
Muhabbat
MAXSUDOVA
sahifaladi.
Navbatchi:
Ozoda
TURSUNBOYEVA

**Ro'yxatdan o'tish
tartibi № 000137**
**Manzirimiz: 700129,
Toshkent shahri,
Navoiy ko'chasi,
30-uy.**

**Tel: 144-62-34.
144-63-08**